

MOLENAAR BIJ DE RIJNLANDSE MOLENSTICHTING HET OPLEIDINGS- EN EXAMENPROGRAMMA VERSIE 2023

Heb je de ambitie om in de toekomst molenaar te worden op een molen van de Rijnlandse Molenstichting? Meld je dan aan bij de Coördinator opleidingen Hans de Graaf: molenaarscommissie@rijnlandsemolenstichting.nl

Daarna volgt een gesprek over je geschiktheid en motivatie en wordt er een molenaar gezocht die je gaat opleiden. Leerling-molenaars mogen na verloop van tijd lichte werkzaamheden uitvoeren onder leiding van de molenaar.

De leerling-molenaar die op wil gaan voor het examen krijgt een advies van de Coördinator Opleidingen welke opleiding deze het best zou kunnen volgen. Dat kan zowel een van de opleidingen van de Rijnlandse Molenstichting zijn, als de opleiding van het Gilde van molenaars.

INLEIDING

De Rijnlandse Molenstichting leidt op voor verschillende **kwalificaties**:

- molenaar A (alle typen molens)
- molenaar B (één soort molen)
- molenaar C (één specifieke molen)
- Voor molenaars met het Gilde-diploma (Hollandsche Molen) is er een verplichte bijscholing die erop gericht is om de bekwaamheid van molenaars op de poldermolens van onze stichting te bevorderen.

Het **examenprogramma** beschrijft waaraan de molenaar voor die verschillende kwalificaties moet voldoen, op het gebied van:

- kennis
- inzicht
- vaardigheden
- verantwoordelijkheid en
- veiligheid

De **algemene eisen** die aan toekomstige molenaars worden gesteld zijn:

- geen last van hoogtevrees hebben, een molenaar moet zeilen kunnen voorleggen en enige werkzaamheden in de wieken (met beveiliging) kunnen uitvoeren.
- Fysieke gesteldheid moet in orde zijn, want de molenaar heeft zwaar werk te verrichten.
- Voor een leerling-molenaar is de minimumleeftijd 14 jaar. De leerling mag dan alleen lichte klussen doen, zoals de zeilen voorleggen, smeerwerkzaamheden en bepaalde onderhoudswerkzaamheden.
- Een minderjarige leerling-molenaar kan alleen worden toegelaten met een verklaring van toestemming ondertekend door de ouders/verzorgers.

- Voor het opgaan voor het examen voor molenaar A, B en C is de minimumleeftijd 17 jaar.
Indien het examen met goed gevolg is afgelegd mag de 17-jarige alleen onder toezicht van een gediplomeerd molenaar de molen bedienen tot het bereiken van de 18-jarige leeftijd.

De **duur** van de opleiding is sterk afhankelijk van de leerling zelf; de frequentie waarmee deze op de lesmolen(s) actief is en de mate waarin de theorie beklijft. Een leerling die op wil gaan voor het examen, moet minimaal aan de volgende **inhoudelijke voorwaarden** voldoen:

- de leerling heeft in alle vier de seizoenen met een in het werk draaiende molen leren werken;
- de leerling heeft minimaal 150 uren op een molen van de stichting onder begeleiding instructie gehad, de molen bedient en aanverwante activiteiten verricht met het doel de bekwaamheid te bevorderen.
Bij de molenaarsopleiding voor kwalificatie A en B moeten daarvan ongeveer 30 uren op een andere molen zijn gelest;
- de leerling heeft geleerd op een correcte wijze een molenlogboek bij te houden en moet dit voor het examen kunnen overleggen.

KWALIFICATIES MOLENAARS

Molenaar A

Deze kwalificatie is voor een molenaar die voor alle types molens (wipmolen en bovenkruier) van onze stichting is geëxamineerd. Deze molenaar mag op alle molens van de Rijnlandse Molenstichting zelfstandig draaien/malen.

Molenaar B

Deze kwalificatie is voor een molenaar die op alle molens van hetzelfde type molen (wipmolen of bovenkruier) waarop hij heeft gelest en is geëxamineerd. Deze molenaar mag dus op alle molens van de Rijnlandse Molenstichting van het type waarop deze is geëxamineerd, zelfstandig draaien/malen.

Molenaar C

Deze kwalificatie is voor een molenaar die op één bepaalde molen heeft gelest en daarop is geëxamineerd. Men mag dan uitsluitend op deze molen zelfstandig draaien/malen.

Bijscholing molenaars met een diploma van de Hollandsche Molen

Molenaars die de opleiding van het Gilde van Molenaars hebben gevolgd en daarna het examen hebben afgelegd bij de vereniging de Hollandsche Molen, 'draaien voor de prins'. Oftewel uit het werk. Dat wil zeggen, de molenwieken draaien, maar er wordt geen water weggemalen.

Het merendeel van de molens van de Rijnlandse Molenstichting heeft de functie van hulpemaal voor het Hoogheemraadschap van Rijnland en maalt dus water uit de polder. Daarom is het nodig dat op dat onderdeel de molenaars met een Diploma van de Hollandsche Molen hun bekwaamheid aantonen waar het gaat om het kunnen draaien met een molen in het werk, de omgang met eventuele calamiteiten en de noodzakelijke contacten binnen onze stichting.

Eventueel vervolg op onze opleiding

Na het behalen van het Rijnlandse Molenstichting-diploma is het ook mogelijk om een opleiding voor molenaar van het Gilde van Molenaars te volgen. De Rijnlandse Molenstichting heeft afspraken met het Gilde zodat de molenaars met een diploma van onze stichting aan een versnelde opleiding van het Gilde kunnen deelnemen. Dat betekent dat niet opnieuw 150 uren moeten worden geleest, maar een beperkt deel daarvan. Het benodigde aantal uren is afhankelijk van de inzet en ontwikkeling van de leerling.

OPLEIDING EN EXAMINERING

De uitvoering van de opleiding tot molenaar van de Rijnlandse Molenstichting is in handen gegeven van de Molenaarscommissie. Daarnaast is een groep lesgevend molenaars actief.

Als een leerling zou willen wisselen van lesgevend molenaar dan is dat mogelijk na overleg met de Molenaarscommissie.

Lesmateriaal

Als lesmateriaal voor de opleidingen van onze stichting wordt gebruik gemaakt van onderdelen van het lesmateriaal van het Gilde van Molenaars en/of het boek 'Opleiding Watermolenaar' van ing. J. den Besten.

Examen

Als de lesgevend molenaar heeft vastgesteld dat een leerling (voor een van de drie kwalificaties; A, B of C) gereed is voor het examen, geeft men dat door aan de coördinator opleidingen van de Molenaarscommissie.

Vervolgens wordt een datum vastgesteld voor het afleggen van het examen. De leerling wordt daardoor een kandidaat.

Tijdens het examen wordt de kandidaat door minimaal drie leden van de Examencommissie geëxamineerd.

Aangezien leden van de Examencommissie ook lesgevend molenaar kunnen zijn, zal de examinering uitgevoerd worden door leden die niet direct betrokken zijn geweest bij de opleiding van de kandidaat.

Het examen duurt ongeveer anderhalf uur en bestaat uit drie onderdelen:

1. Het inspannen van de molen en het bevragen van de weersverwachting op korte termijn, de typen molens die bij de Rijnlandse Molenstichting behoren met daarbij de wieksystemen, de kruiraden, de staart, opvoerwerktuigen e.d. en de relevante veiligheidsomstandigheden die aan de orde kunnen zijn. (C.a. 40 minuten)
2. Het bevragen in de kap, c.q. bovenhuis, van de constructie, de verscheidene kruitwerken, het smeren daarvan en het type vang met de onderdelen en de mogelijke gebreken die door de molenaar zouden kunnen worden verholpen. (C.a. 20 minuten)
3. Het stellen van vragen, in de molenkamer, over de structuur van de Rijnlandse Molenstichting, het waterschap/Hoogheemraadschap, polderpeil etc. en tenslotte over het weer met daarbij de meteorologische omstandigheden. (C.a. 30 minuten)

De kandidaat moet ook het logboek compleet hebben ingevuld en ondertekend.

Examinering Molenaar A

Als de lesgevend molenaar van oordeel is dat de leerling gereed is voor het examen molenaar A, geeft deze dit door aan de Examencommissie. Deze commissie stelt een examendatum vast en examineert op een van de molens van het type waarop niet als eerste gelest is. De kandidaat moet immers met alle types en uitvoeringen bekend zijn.

Bij een positieve uitslag wordt dit met een advies voorgelegd aan het bestuur van onze stichting die een besluit neemt.

De molenaar heeft daarna de bevoegdheid op alle molens van de Rijnlandse Molenstichting te draaien/malen, in goed overleg met een eerste aangestelde molenaar op de betreffende molens.

NB: Een molenaar met het diploma Molenaar van de “Hollandsche Molen” is na de verplichte bijscholing ook molenaar A. Dit is een door onze stichting erkend diploma. De kandidaat is (na een voorstel daartoe van de Molenaarscommissie aan het bestuur van de Rijnlandse Molenstichting en na positieve besluitvorming), bevoegd te malen, ongeacht het type molen, op een aan de molenaar toegewezen molen.

Examinering Molenaar B

Als de lesgevend molenaar van oordeel is dat de leerling gereed is voor het examen molenaar B, geeft deze dit door aan de Examencommissie. Deze commissie stelt een examendatum vast en examineert de op een van de molens van het type waarop gelest is. De kandidaat moet met alle uitvoeringen van dit type bekend zijn.

Bij een positieve uitslag wordt dit met een advies voorgelegd aan het bestuur van onze stichting die een besluit neemt.

De molenaar heeft daarna de bevoegdheid om op alle molens van onze stichting van het type waarop is gelest te draaien/malen, in goed overleg met een eerste aangestelde molenaar op de betreffende molens.

Examinering Molenaar C

Als de lesgevend molenaar van oordeel is dat de leerling gereed is voor het examen molenaar C geeft deze dit door aan de Examencommissie. Deze commissie stelt een examendatum vast en examineert de leerling op zijn vaste lesmolen. Bij een positieve uitslag wordt dit met een advies voorgelegd aan het bestuur van onze stichting die een besluit neemt.

De molenaar mag daarna zelfstandig draaien/malen op de vaste molen, in goed overleg met de eerste aangestelde molenaar op de betreffende molen.

EXAMENEISEN

Het kader waarbinnen de kandidaat examen zal afleggen is hierna in een zestal groepen exameneisen vastgelegd. Buiten deze exameneisen wordt van de kandidaat geen verdere kennis verwacht.

1 De molenwereld algemeen

De kandidaat kan:

- De doelstellingen van de Rijnlandse Molenstichting benoemen.
- Weten wie de diverse contactpersonen zijn binnen onze stichting met hun functie.
- Weten welke contactmomenten er zijn binnen de stichting met collega-molenaars.
- De functie omschrijven van de molenaarscommissie.
- De diverse wijkstanden met hun betekenis uitleggen die in Rijnland gebruikelijk zijn.
- Uitleggen welke rol de molen speelt in relatie tot de voorschriften/peilbeheer van het waterschap/Hoogheemraadschap.

2 Molentechniek

De kandidaat kan:

- Alle belangrijke onderdelen van de molen waar op men examen doet kunnen benoemen.
- Van alle belangrijke onderdelen van de molen waarop men examen doet de functie kunnen uitleggen.
- Uitleggen waar welk smeermiddel wordt gebruikt.
- De geluiden inschatten die de molen maakt en daarop adequaat reageren.
- Iets vertellen over de technische geschiedenis van de molen waarop men examen doet.
- Uitleggen hoe alle bewegende delen van de molen waarop men examen doet, werken.
- Rekening houden met specifieke aandachtspunten voor de molen waarop men examen doet.
- Uitleggen wat het nut is van een regelmatig te houden inspectieronde door de molen.
- Weten wanneer en waar de molenaar zelf reparaties en onderhoud aan de molen kan en mag doen en weten wanneer dit aan de molenmaker moet worden overgelaten.

3 Onderhoud

De kandidaat kan:

- De assen van de molen smeren met het juiste smeermiddel.
- Kammen, staven, neuten, munnik, vijzellagers en ijzerwerk smeren met het juiste smeermiddel.
- De molen rond smeren samen met de molenaar en het juiste smeermiddel gebruiken.
- Verfwerk verrichten aan waterlopen, brugdek, veldmuren en hekwerk.
- Aangeven welk onderhoud er aan de molen en of omgeving van de molen moet gebeuren.

- Aangeven welk onderhoud er door de molenmaker moet gebeuren.
- Klein afstelwerk aan wiggen en vang samen met de molenaar verrichten.

4 Het praktisch omgaan met de molen

De kandidaat kan:

- De molen op- en afzeilen. (inclusief het snel afzeilen, de z.g.n stormproef)
- De verschillende wiekstanden laten zien.
- De diverse zeilvoeringen laten zien.
- Kan de vang van de molen met gevoel hanteren.
- Kan de molen veilig achterlaten met gebruik van de pal, kneppel, bliksemafleiders en roekettingen en verklaren waarom men de molen in een bepaalde richting wegzet.
- Aangeven hoe men de molen wegzet wanneer er zwaar weer op komst is.
- De diverse handelingen verrichten tijdens het draaien zoals regelmatig smeren en het krooshek nalopen.
- Moet op de hoogte zijn met het zomer- en winterpeil in de polder en uitleggen waarom.
- Goed reageren op zeilslag en dit kunnen inschatten in relatie tot de situatie in de molenbiotoop.
- De zeilvoering aanpassen wanneer dit nodig is (zwichten).
- Het draaigebied van het wiekenkruis bepalen en afzetten met de veiligheidsnetten of -hekken voordat men gaat draaien. (zie ook 6).
- De molen op de wind zetten.
- Vertellen wat het weer die dag zal doen en aangeven of men verwacht dat de molen die dag nog iets om moet (ruimen of krimpen). (zie ook 5).
- De kettingen aan de staart benoemen en op de juiste manier gebruiken.
- Uitleggen waarom men de molen niet mag kruien als vijzel of scheprad vastgevroren zijn.
- Moet weten wie er gebeld, of gewaarschuwd, moet worden indien de molen defecten heeft die de molenaar zelf niet kan of mag oplossen.

5 Het weer

De kandidaat kan:

- Bronnen noemen en gebruiken waarmee men het weer voor een betreffende dag kan inschatten:
 - op de examendag weten wat er de komende dagen met het weer gaat gebeuren.
 - op de examendag kunnen uitleggen wat er aan het weer te zien is.
- Diverse soorten bewolking benoemen en uitleggen wat deze op korte termijn voor de molen betekenen.
- Adequaat reageren op veranderingen in het weer (zien dat er iets gaat veranderen).
- Uitleggen wat de posities van hoge en lage drukgebieden betekenen voor de molen:
 - Draairichting luchtstroom lage drukgebied toelichten (onder-, over- en bovenlangs)
 - Draairichting luchtstroom hoge drukgebied toelichten.
- Uitleggen wat regen, onweersbuien en ijzel voor de molen betekenen en hoe daarop te reageren.

- Uitleggen wat warmte- en koudefronten zijn.
- Kenmerken beschrijven die veel voorkomen als de wind uit een bepaalde richting komt.

6 Veiligheid in en rond de molen

De kandidaat weet:

- uit te leggen welke veiligheidsmaatregelen moeten worden genomen alvorens de molen in werking te zetten;
- dat bezoekers bij een draaiende molen zich niet op het molenerf of in de molen mogen bevinden zonder toezicht door de molenaar(s);
- dat een draaiende molen wordt stilgezet als er kinderen van 6 t/m 14 jaar rondlopen zonder (voldoende) toezicht van een volwassene;
- dat kinderen t/m 6 jaar geen toegang hebben bij een draaiende molen;
- dat een draaiende molen wordt stilgezet als blijkt dat er sprake is van loslopende honden of andere (huis)dieren op het molenerf;
- met wie contact moet worden opgenomen als er iets mis gaat (hulpdiensten, molenmaker of stichting);
- waar de brandblussers hangen en hoe ze gebruikt moeten worden;
- dat het gebruik van tabak en alcohol op het molenerf en in de molen niet is toegestaan;
- wat het nut is van de bliksemafleider;
- kan uitleggen wanneer het onveilig is om met de molen te draaien.
- waar de verbandtrommel is.
- uitleggen wat de gevaren zijn van een draaiende molen en hoe op deze gevaren te reageren, zoals wiekenkruis, molenerf, bewegende delen, waterlopen, trappen in de molen;
- dat men altijd een mobiele telefoon bij zich moet hebben.
- wat voor de veiligheidsdiensten de handigste weg is naar de molen.

Klachtenregeling

Kandidaten of leerlingen die een klacht hebben over de uitvoering van het opleidingsprogramma kunnen een onderbouwde klacht of bezwaar indienen bij het bestuur.

Het bestuur zal de klacht of het bezwaar bestuderen en indien nodig een commissie instellen bestaande uit twee bestuursleden en twee molenaars die niet betrokken zijn bij het opleidings- en examenprogramma.

Deze commissie zal de betrokkenen horen en een bindende uitspraak doen.

Dit opleidingsprogramma is vastgesteld door het bestuur van de Rijnlandse Molenstichting in oktober 2023 en vervangt het opleidingsprogramma uit 2021.